

			<i>Der udkom ikke årsskrift i 2001.</i>	
				<i>De gamle årsskrifter kan købes på arkiverne i Horning og Veng, pris 10 kr. stk.</i>



ISSN: 1904-6677

LOKALARKIVERNE I HØRNING OG VENG



ÅRSSKRIFT 2017

29. årgang

Indholdsfortegnelse

Årets gang i Hørning	3
...og i Veng	4
Udflugt for de frivillige hjælpere	5
Butikscentret i Hørning 1967-2017	6
Hvad er det?	10
Hørnings ældste bygninger	11
Kirkeskibene i Hørning Kirke	16
Fra telefonens barndom	18
Borgernes Hus i Veng – 40 år	19
Blegind Præstegård	22
I de gode gamle dage ...	26
Hvad er det?	27
Afholdsbevægelsen i Danmark	28
For 50 år siden	37
For 100 år siden	38
Praktiske oplysninger	39
Bagside	40

Forsidefoto: Vognmand Svend Nielsen, Hårby har haft et lille uheld på Hårby Bygade ved hjørnet af Brugsen og må trækkes fri af Zonen fra Skanderborg. Ca. 1953. Kranvognen er en Opel Blitz fra 1940, efterladt af den tyske værnevagt og efter krigen solgt til Zonen. Den var stationeret i Skanderborg til omkring 1958/1959. Billedet indleveret af Asger Nielsen og informationerne om Zonen er fra Frederik Madsen, Formand for Zone-Redningskorpsets Venner.

Se flere fotos om vognmandsfirmaet og familien på Arkiv.dk. Veng Lokalarkiv. F2134, en serie med flere fotos.



Fotos: Hvor fotograf ikke er oplyst, er fotos fra arkivernes gemmer, eller arkiverne har selv været ude med kamera.

Årsskriftet udgives af Støtteforeningen for Lokalarkiverne i Hørning og Veng Trykt hos Hee Offset, Carsten Møller

Årets gang i Hørning...

Af Kjeld Nielsen, Hørning.



I september 2016 var vi med til kommunens kulturaften, hvor vi fortalte noget om personer og hændelser fra gammel tid. Arrangementet foregik på biblioteket, så vi var en del af det program, som man her havde for eftermiddagen og aftenen. Det gjorde vi også her i 2017, hvor vi havde slægtsforsker-café og billedudstilling-/foredrag om butikscentret 1967-2017. Det har ikke været den store succes, så vi må blive bedre til at avertere med arrangementerne.

Vi havde også et slægtsforskerkursus på biblioteket i efteråret og et igen i foråret 2017, og der er sat datoer på yderligere to hold i efteråret 2017. Vi er glade for, på den måde, at komme lidt frem i dagslyset og blive synlige.

Vores registreringer og især billeder har været tilgængelige på "Arkiv.dk" siden februar 2015, og vi har mærket en enorm interesse for at bruge dette medie, som er fælles for næsten alle lokalarkiver i landet. Det blev dengang muliggjort ved en støtte fra A. P. Møller Fonden, og nu har samme fond givet tilsagn om støtte til videreudvikling af mediet, så flere informationer kan ses, uden at besøge arkivet. Men det stiller selvfølgelig krav til de frivillige medarbejdere på de enkelte arkiver, idet en mængde arkivalier nu skal scannes og gøres tilgængelige på nettet. I Hørning er vi glade for denne udfordring, men det kommer til at tage lang tid, før det hele er på plads.

Alle de frivillige hjælpere under Museum Skanderborg, altså også de frivillige i arkiverne, er nu omfattet af en såkaldt frivillig-aftale, der bl.a. indebærer, at man er dækket af en forsikring, som i ethvert andet ansættelsesforhold. Hver person har fået et identitetskort, som giver gratis adgang til alle museets afdelinger, ligesom man inviteres på en årlig udflugt eller lignende. Man får også udleveret museets årbog. Det er bestemt godt, at disse ting er sat i system.

Vi er i arkiverne og Støtteforeningen meget glade for, at foreningens ca. 150 medlemmer trofast betaler deres kontingent hvert år. Tak for det!! Det er med til at skabe ordentlige arbejdsforhold for de frivillige hjælpere på begge arkiver.

Igen i år skal lyde en tak for samarbejdet med Hørning Bibliotek, både om slægtsforskning og om kulturaften.

Også en tak til de frivillige hjælpere i Veng og Hørning. Det er dem, som scanner billeder, registrerer indkomne afleveringer og laver alt det andet, som skal gøres, for at arkivet fungerer. Og sluttelig en tak til Skanderborg Historiske Arkiv og Museum Skanderborg for den støtte, som vi får herfra.

... og i Veng

Af *Erna Bachmann, Hårby*



Da vi i 2015 startede med en fortællecafé, drømte vi ikke om, at det ville have så stor interesse, som det fik i både 2016 og 2017. Fra en lille start i 9'eren i Hårby måtte vi hurtigt flytte til Sognehuset i Veng. Og selv her var lokalet ikke tilstrækkeligt til det store fremmøde, der var i foråret 2017, hvor vi har haft "Byvandring i vore landsbyer" i nutid, men også for 50 og 100 år siden via arkivets billeder og fortællinger om de folk, der har boet i huse og gårde gennem tiden. Nørre Vissing, Hårby og Søballe nåede vi rundt om i foråret og fortsætter i efteråret med Veng og Mesing og et opsamlingsheat med Hårby, hvor der var mange, der måtte gå forgæves på grund af manglende plads i Sognehuset. Et luksusproblem kan man vel godt sige.

Fortælle caféerne har også haft den "bivirkning" – en glædelig én – at der har været flere besøg på arkivet, hvor man har afleveret fotos og erindringer, som nu er gemt for eftertiden. Bl.a. har vi fået flotte fotos af Bækgården i Nørre Vissing, hvor også de to søstre Ketty og Kirsten på Arkivernes Dag i 2017 vil fortælle anekdoter fra deres barndom og ungdom i Veng og Nørre Vissing.

Arkivernes dag – altid den anden lørdag i november – trak ca. 40 personer af huse i 2016. Vi havde valgt at fokusere på Mesing Museum denne formiddag og havde inviteret Ingelise Andreassen, museumsejer Ansgar Andersens barnebarn, til at fortælle om sine bedsteforældre. Forud havde vi besøgt Ingelise i Ørsted og havde fået mange skønne fotos med til arkivet. TAK for det, Ingelise.

Vi er godt i gang med at skanne billeder, men mangler stadig en del, så kan du ikke finde dit afleverede billede på arkiv.dk, så hav lidt tålmodighed, alt skal nok komme med. Alle papirer er registreret, men vi mangler protokoller og gamle egnskort. Disse kommer, så snart vi har billederne på plads.

I foråret havde vi også arrangeret et slægtsforskningskursus for begyndere. En introduktion til at komme i gang, men med meget få deltagere. Vi følger ikke umiddelbart op med et fortsætterkursus, men vil gerne hjælpe deltagerne videre, mød op om onsdagen, så hjælper vi gerne. Eller tilmeld dig et af kurserne på Høring Bibliotek, som Høring Lokalarkiv tilbyder.

I 2016 deltog Veng Lokalarkiv sammen med skole, spejdere, idrætsforeningen og de øvrige foreninger i lokalområdet i Skanderborg kommunes kulturaften. Borgernes Hus var vært, og der var aktiviteter i både sal, hal og den nye multihal foruden de udendørs aktiviteter på spejdergrunden og på husets grund. Mere end 500 deltog, og der blev ikke brug for kommunens underskudsgaranti. Overskuddet fra caféen blev delt mellem skole og spejdere. Til kommunens kulturaften 2017 arrangerede Veng Menighedsråd og Veng Lokalarkiv et fælles arrangement i Sognehuset med tema: Hvilken indflydelse havde reformationen i 1536 på dagliglivet i vore lokale sogne? Hvad kan vi læse ud fra arkiverne om tiden i 1500-tallet med krige og hård beskatning? Der mødte 34 op til dette arrangement.

Også herfra skal der lyde en stor tak til "onsdagsholdet" i Veng, til Museum Skanderborg og Skanderborg Historiske Arkiv..

Facebook og [museumskanderborg.dk](http://www.museumskanderborg.dk)

Find os på <http://www.museumskanderborg.dk/Leksikon-64.aspx> og på Facebook Veng Lokalarkiv og 8362 Høring Lokalarkiv.

LOGO

På forsiden af årsskriftet for 2016 havde sætternissen desværre været på spil, så det var arkivernes gamle logo, der blev trykt. På dette nummer håber vi, at sætternissen holder sig i skindet, så det nye logo ser dagens lys..

Årets studietur for de frivillige hjælpere

I 2017 var det Veng Lokalarkivs tur til at arrangere årets studietur, der gik til nærområdet.



En fin tur med Per Lyngbak, Flemming Schreiber Pedersen (foto) og Egil Jørgensen som tureledere

Første stop var ved området, hvor Hemstoklejren var i de sidste krigsår. Her udpegede Per Lyngbak området, hvor lejren havde været. Næste stop var på stedet, hvor Ry Flyveplads og flygtningelejren var under krigen og endnu et lille stop, hvor den nu nedlagte flygtningekirkegård har været. Den genfundne bro i Vestbirk var fjerde stop, hvor vi fik historien om broen og jernbanen.

Så var det tid til den medbragte frokost, der fandt sted ved Klostermølle, inden turen gik til Gl. Rye Mølle Museum, der netop var aktuel med en udstilling om kunst i flygtningelejren i Rye. Og til sidst sluttede vi af med kaffe i kroen i Gl. Rye.

Butikscentret i Hørning 1967 - 2017

Af Kjeld Nielsen, Hørning.

Mange har nok hørt om, at Brugsen fylder 100 år her i 2017. De første 50 år lå den på Vestervej 12, omtrent hvor biblioteket er i dag. Den 9. marts 1967 indviede Brugsen en ny bygning på den plads på Nørre Allé 27, hvor den stadig ligger. Det kan vel også betragtes som starten på butikscentret, som altså fylder 50 år her i 2017.



21-10-1966 - Rejsegilde. Brugsens formand Anders Nielsen Rasmussen og uddeler Gunnar Thomsen

Allerede i 1966-67 var der planer om flere butikker, men det tog dog nogen tid at få næste etape på plads. 13. maj 1969 åbnede Bratlund sit lægehus (nr. 25) og Villy Kjær sin skobutik (nr. 23), og i august 1969 åbnede slagter Per Rasmussen (nr. 21) og købmand Arne Jensen (nr. 19). Så skal vi frem til juli 1971, hvor Sparekassen (nr. 17) blev indviet, og Århus Stiftstidendes redaktion flyttede ind i den sydlige ende her. Herefter sprang man et stykke over (Bageren, nr. 15) og byggede nr. 11 - 13, hvor der har været forskellige forretninger: Matas - Apotek - Kiosk - Gardiner - G.P. Sport - Zig-Zag - 1. Sal, Revisor Richard Petersen.

I 1973-74 byggede bager Sandholm et bageri, nr. 15, i det ledige "hul". Det blev taget i brug den 12. august 1974. Og i 1974 byggede Ole Hansen radioforretning i nr. 9, hvortil han flyttede sin forretning fra Stationsvej i januar 1975.

I begyndelsen af 1975 købte muremester Jørgen Hansen den sidste butiksgrund i rækken, hvor nr. 3, 5 og 7 skulle bygges. Mandag den 15. september åbnede revisor Flemming Rantil Schmith i førstesalen over nr. 7, og torsdag den 18. september åbnede Centerfrisøren i nr. 5. Samme dag åbnede i nr. 7 en forretning med legetøj, lædervarer og garn, kaldet "Boutique". Denne forretning ejes af Bente og Helmer Larsen, der også har Centerkiosken i nr. 11.

Torsdag den 9. oktober 1975 åbnede Knuds Bodega i nr. 3, og dermed var denne del af centret taget i brug.

Ændringer gennem årene: Herefter har vi en række notiser, som beskriver nogle af de ændringer, centret har gennemgået gennem årene. Der er meget mere, end vi har plads til her.

14. juli 1977 var Centerkiosken flyttet sammen med forretningen "Boutique" i nr. 7, således at kiosken var i stueetagen, og legetøj, læder mv. var i kælderen. 1. maj 1980 stopper købmand Arne Jensen i nr. 19, og derefter åbner VK-marked ved Poul Erik Andersen. 1. oktober 1978 flytter Århus Stiftstidende fra Sparekassens lokaler til overetagen i nr. 11-13. 1. juli 1980 har Sparekassen inddraget hele bygningen til eget brug. 15. august 1985 "Violas Grill" overdrages til Frank Rehnquist og skifter navn til "Center-Grillen". Viola Madsen startede i juni 1967 med en pølsevogn på stationspladsen i Hørning, og hun flyttede til butikscentret i 1971.

Omkring 1985-86 sker der noget på østsiden af centret, hvor Center-Grillen ligger. Der skal bygges, og grillen flyttes til den nuværende placering på den modsatte side af Nørre Allé. 1. december 1986 åbner "Merko" som den første butik på østsiden. I 1988 bliver det til "Viking Marked", og i 1989 bliver det til "Vi-Ka". I 1993 hedder butikken "Edeka-Merko". 3. februar 1994 åbner Fakta supermarked på stedet.

17. januar 1987. Planer for modernisering af butikstorvet efter at byggeriet af østsiden er gået i gang. Planen er flere rækker skråparkering. 1. oktober 1987. Arbejdet med det nye torv er i gang. Projektet er ændret til lige parkering i tre rækker, altså som vi kender det her i 2017.

14. januar 1989 gik brugsuddeler Gunnar Thomsen på pension, og Niels Bjerg-Nielsen overtog jobbet.

1. februar 1994. Henrik Schultz overtager grillbaren i centret, "Den gyldne grill". Den har senere været forpagtet ud, men 1. november 2003 overtager Henrik Schultz selv driften igen.

Centerudvidelsen er i gang. Juni 1999.

Oktober 1999. Brugsen kunne åbne OK-tanken på hjørnet af Vester Allé og Damager.

6. august 2000. Skulpturen "Vandkunsten" blev afsløret på den nye "Marmorplads".

11. september 2000 flyttede posthuset ind i Brugsens lokaler og blev til en postbutik.

Nogle butikker har boet mange steder. Her et par eksempler; G.P. Sport åbnede i Allé-centret 4. september 1980. 1. august 1982 flyttede de til Nørre Allé 13, og 1. marts 1987 til nr. 19, hvor der tidligere havde været købmand og supermarked. Forretningen blev i 2000 overtaget af Allan Iversen.

1. september 1984 åbnede Skanderborg Apotek en filial i Allé-centret. Den flyttede til Nørre allé 13 i juni 1994. I december 2015 flyttede apoteket til den nye bygning på Marmorpladsen. Også Røde kors butikken begyndte i Allé-centret. Det var 28. november 1986. Den flyttede til Nørre Allé i maj 1994.

Der har altså været en del udskiftning og flytning i centret, men der har også været stabilitet. Brugsen er der endnu, og den er vokset utroligt i de 50 år. Nr. 25 og 23 er nu indlemmet i Brugsen.

Slagterforretningen blev i 1987 overtaget af Torben Nedergaard.

Sparekassen i nr. 17 er stadig pengeinstitut, om end der har været forskellige navne på facaden.

Bagerforretningen blev i 1994 overtaget af Henning Elgaard Andersen.

Radioforretningen blev i efteråret 1993 overtaget af Svend Blaabjerg.

I september 1975 åbnede Axel Mortensen sin frisørforretning i nr. 5, og han lukkede igen den 31. maj 2014. Altså næsten 39 år på samme adresse.

Jo, vi har et stabilt center her i Horning.



1969 - Købmand, slagter, skobutik, lægehus og Brugsen



1970 - Viola's Grill
på østsiden af Nørre
Allé



1970



1980



1985 - Stadig den oprindelige parkeringsplads, hvor Nørre Allé er gennemgående. Den blev ændret i 1987.

Hvad er det?

Disse gamle genstande er lånt til fotografering i arkivet i Hørning af Bodil Sørensen, Blegind. Gæt, hvad de bruges til. Løsningen findes andet sted i bladet.



Hørnings ældste bygninger.

Tekst og farvefotos af Karl Otto Frost, Hørning.

Den store bybrand i 1859 betød, at næsten alle landsbyens huse og gårde nedbrændte, og ved genopførelsen skete der samtidig en udflytning af gårdene, så de kom til at ligge mere hensigtsmæssigt i forhold til de enkelte gårdes marker.

Blandt de få bygninger fra før 1859, der endnu eksisterer, er:



Horning Kirke. Kirken er opført i slutningen af 1100-tallet.



"Dukkehuset" på hjørnet af Kirkevej og Adslevvej er fra 1675 og således det ældste beboelseshus i byen.



Rytterskolen, der nu er en integreret del af kirkegården, er opført i årene 1721-1725, hvor kongen, Frederik IV, lod opføre ca. 240 ens skoler fordelt over hele landet.



Adslevvej 15 i 2012.





Adslevvej 13, tidligere "Katrinesminde" er fra 1800, men ombygget 2009-2010 sammen med Adslevvej 15.



Adslevvej 2, nabohus til "Dukkehuset" er opført i 1827 og står med smukke malerier på dørfyldninger.



Adslevvej 14 er fra 1850.



Adslevvej 19 er fra 1857.

Kirkeskibene i Hørning kirke.

Af Karl Otto Frost, Hørning.

En forespørgsel på Arkivernes dag i november 2016 fra gårdejer Arne Christensen, Klappergården i Bjertrup, om arkivet på et tidspunkt havde fået overdraget det gamle kirkeskib "Eenighed" i Hørning kirke, har afstedkommet denne lille artikel.

I Hørning kirke var der i en periode fra 1948 til 2004 ophængt 2 kirkeskibe.

Det ældste "Eenighed" har følgende indskrift: "Skænket af Rasmus Katrup af Klappergården, Bjertrup An 1756. Restaur. 1948 af D.A. Jensen."

I Georgstageforeningens medlemsblad "Fuldriggeren" nr. 3 årgang 2010 er skibet nærmere beskrevet.

Modellen er bygget omkring 1756. Giveren (bygmesteren?) Rasmus Katrup havde i sin ungdom sejlet på Kina. Af den detaljerede gennemgang af skibsmodellen fremgår bl.a.:

Ophængt: 1756

Længde: ca. 100 cm

Materiale: Aske- og egetræ

Skrog: Udhulet træklods.

I 1929 meldtes i en omtale af Hørning kirke, at den tidligere havde haft et kirkeskib,

som for længst var forsvundet. Mange i sognet vidste dog godt, at det lå oppe på kirkeloftet, meget medtaget. I 1945, da interessen for kirkeskibe var blevet vakt, henvendte sognepræsten sig til Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg og bad om hjælp for at få det restaureret. Det viste sig, at det var en uhyre sjælden skibstype, en såkaldt "kat". Disse skibe var af hollandsk oprindelse, men brugtes også i 16-1700 årene i England og Skandi-



navien. De klodsede skibe var nogle af datidens største lastskibe, meget bredbugede og uden at stikke dybt i vandet. Ofte blev de brugt som hvalfangerskibe.

Danmarks flittigste kirkeskibsbygger, maskinmester D.A. Jensen, Hovedgård, tog det odelagte skib under kyndig behandling, og 2. november 1948 blev det, i så korrekt istandgjort stand som muligt, genophængt i kirken. I 2004-2005, i forbindelse med en renovering af kirken, blev det igen nedtaget og opbevares nu på Sognegårdens loft, sikkert emballeret i en trækasse. Her venter det på en eventuel istandsættelse.

Den 5. april 1946 blev kirkeskibet "Neptun - Kolding" ophængt nærmest koret i Hørning kirke. Skibet blev skænket af fhv. skibsfører Conrad P.C. Jensen, Freger-slevvej i Hørning.



Skibsmodellen blev i 1939 bygget af ovennævnte D.A. Jensen, Hovedgård. Modellen af barken "Neptun - Kolding" er bl.a. udstyret med en lille galionsfigur, en mand (Neptun?) med kalot og trefork. På agterspejlet er pålimet en oval plade med skibets navn.

Neptun hænger i dag i kirken, om det så igen på et tidspunkt får selskab af "Eenighed" vil fremtiden vise. Arne Christensen, der er efterkommer efter Rasmus Katrup, ser naturligvis gerne, at den smukke skibsmodel igen måtte få sin plads i Hørning Kirke.

De ældste kirkeskibe.

Allerede i 1400-tallet kender man til ophængning af skibsmodeller i kirkerne i Syd-europa.

Det ældst kendte kirkeskib i Danmark er fra begyndelse af 1600-tallet, det hænger i Ho kirke i Vestjylland. Det er således først efter reformationen, at skikken med ophængning af skibsmodeller i kirkerne indføres i Danmark. Der findes i dag omkring 1000 kirkeskibe her i landet. I de fleste kirker hænger der et enkelt, mens det i søfartsbyer er almindeligt, at der er flere skibe i samme kirke.

Kilder:

"Fuldriggeren" nr.3/2010.

P.C. Nørgaard, *Horning kirke*, 1973

Danmarks Kirker, Århus Amt, Hjelmslev Herred, side 3093



Ansgar Andersen, Mjesing Museum, har efterladt sig et helt utroligt materiale i form af daglige små iagttagelser i sognet, om naturen, om mennesker, han har kendt, og i særdeleshed i form af hans skrivelyst til aviserne, hvor han har været særdeles aktiv. I de kommende numre af årsskrifterne vil vi dykke ned i nogle af hans historier. Vi begynder med en lille historie fra hans barndom, med overskriften ...

Fra telefonens barndom - den støst løwn dæ æ te.

Med interesse læser jeg stadig Avisens Uddrag af 50 Aar gamle Meddelelser, idet der stadig fremkommer Træk og Ting fra min Barndomstid. I Avisen for den 30. Marts (red.: 1936) findes en Meddelelse om Telefonanlæg mellem Silkeborg og Aarhus, der særlig fremkalder et Minde.

Min Fader og den daværende Kromand i Jeksen rejste til Aarhus med Kommunens Landbrugsprodukter hver Lørdag, og saa kom Fader en Dag hjem og fortalte, at han og Kromanden havde talt i Telefonen med en Mand i Silkeborg, og Talen havde været saa tydelig, som om de havde staaet ved siden af Hinanden, og, føjede han til, "Manden i Silkeborg holdt sit Ur til Telefonen, og vi kunde høre, at det dikkede, og vi gjorde ligesaa, og Manden i Silkeborg kunde ogsaa høre vores Ur".

I Skolen følte jeg mig særlig beundret af Kammeraterne, da jeg Dagen efter fortalte om Urets dikken, der kunde høres igennem Telefonen fra Silkeborg til Aarhus, indtil en af Kammeraterne udbrød:

"De æ den støst Løwn, dæ æ te, æ dæ da nowe dæ troue, te en ka høe en Klok dæ igjæmmel en stök Staaltrø fra Silkeborg aa te Oes. Staaltrøet æ jo et en Gang huel innen i".

BORGERNES HUS I VENG – 40 ÅR

Af Erna Bachmann, Hårby

Hvem husker ikke den nat, da vi i Hårby blev vækket med udrykningskøretøjer – den 14. oktober 1973. Redningskorpset hentede vand i branddammen på Hårby Bygade til slukning af branden, der lagde Hårby Forsamlingshus i ruiner. Men trods massiv slukningsindsats stod huset ikke til at redde.



1906 –



og 60 år senere –

Det blev vel aldrig helt opklaret, hvad der forårsagede branden, men man formoder, det har været gløder fra et askebæger. Den pågældende aften var der bankospil. Den følgende tid drøftedes, hvordan forsikringssummen skulle anvendes. Nyt hus? På samme sted?

Imidlertid var der nogle fremsynede folk med Rasmus Jensen, Veng i spidsen, der kunne se det hensigtsmæssige i at flytte huset ned til skolen, hvor man manglede idrætsfaciliteter. Foruden Rasmus Jensen var der repræsentanter for forsamlingshuset, skolen, idrætsforeningen/boldklubben og kommunen. Peter Friis Kristiansen, Anders Bastrup, Herluf Christensen og Kristian Jensen m.fl.. Man havde ved skolen de udendørs baner til rådighed. Kunne man opføre et fælleshus til både idræt og som forsamlingshus, kunne man slå to fluer med ét smæk. Og det blev så resultatet. Der blev lavet en aftale med gårdejer David Thorpe om køb af jord. Hørning kommune gik ind i projektet og finansierede sportshallen med omklædning og ungdomsklub, mens forsikringssummen sikrede, at der fortsat i den vestlige ende af kommunen var et forsamlingshus.



Et smukt hus, der fik megen ros for sin smukke arkitektur.

Betingelsen var, at man også lokalt gjorde en indsats i form af frivilligt arbejde. Arkitekt Bent Meyer, Nørre Vissing, tegnede huset, og tømrer Erhardt Jørgensen, Hårby Savværk, stod for ledelse og uddelegering af arbejde til de frivillige, der meldte sig. Netop de mange frivillige, der lagde tag, murede fliser, malede, snedkerede køkken og andet arbejde, der kunne klares uden de store håndværksmæssige forudsætninger, var årsag til, at huset fik sit navn: **BORGERNES HUS**. Et hus for alle Vestegnens borgere, for idræt, private og foreningsfester, foredrag, dilettant, folkedans, møder, generalforsamlinger o.a. Den største bruger har i alle årene været idrætsforeningen HIK81.

Forsamlingssalen bliver flittigt brugt. Birgitte Seiling er den nuværende vært i forsamlingssalen, og hun har afløst Inger og Egon Pedersen og Nina Rasmussen. Der holdes mange fester i salen, og der er fast fællesspisning hver måned i vinterhalvåret, mange gange med næsten fuldt hus. Salen er dimensioneret til max. 150 personer jfr. brandreglerne.

I hal og multisal er Inger Rasmussen, bedst kendt som Søster, nuværende halinspektør, tidligere var det Hans og Nina Rasmussen og Else og Villy Rathcke. Både sal og hal har i de forløbne nu 40 år været flittigt brugt til folkedans, gymnastik, dilettant og revy. Hallen har været vidne til utallige høstfester, juletræsfester og fastelavnsfester. Harry Nielsens fond har hvert år indbudt pensionisterne i den gamle Hørning kommune til nytårsfest. Bankospil trak i mange år folk til fra nær og fjern i busser og biler, og HIK81 havde og har opvisninger i gymnastik, spring, folkedans, badminton, klatring, boldspil både udendørs og indendørs og andre aktiviteter, og skolen var og er en daglig bruger med fysiske aktiviteter.



Dilettant 1983

Fra v.: Svend Mikkelsen, Svend Winkler, Marie Nielsen, Jytte Lind, Karl Smed Kristensen, Dorthe Pedersen, Jørn Møller, Birgit Smed Kristensen, Gunnar Sørensen



2017. Der er to knopskydninger i forhold til den oprindelige tegning: Ungdomsklubbens udvidelse (den røde tilbygning til højre) og nu sidst multisal (den hvide tilbygning). (Billedet er taget med telelinse fra Stabelvej af Erna Bachmann).

Huset blev efterhånden for lille til de mange aktiviteter, og det fik en knopskydning med en multisal i 2016, og skolens gymnastiktimer er nu henlagt hertil.

TIL LYKKE med jubilæet, der festligholdtes den 30. september.

Blegind Præstegård

Af Bodil Sørensen, Hørning

I midten af 1500-tallet blev Hørning sogn "underlagt" Blegind Sogn, og pastor Lauritz Staalhar blev præst for Blegind-Hørning pastorat. (Adslev Sogn kom i pastoratet i 1967, og i 1998 blev rækkefølgen ændret til Hørning-Blegind-Adslev pastorat).



På ovenstående foto, der er taget ca. 1975, ses noget af Worsøes stuehus fra 1743. Ved dets østgavl ses den ikke nedrevne tværbygningen fra sidste halvdel af 1800 tallet. På billedet ses husets bryggersindgang, mens fordøren er længere til højre; over den oprindelige fordør har engang ligget den ege-træsbjælke, der ses foran i billedet på to stenblokke. — På denne står:

GUD: HUUS OG HJEM BEVAR # OG OS FRA ULUCK SPAR

Midt i denne indskrift ses et Jesus-monogram, sammenskrevet: **I H S**, der enten kan gives en græsk tydning: **JES**us-navnets tre første bogstaver, eller en latins tydning: **Jes**us. **Menneskers Frelser**

En farverig præst – kaldet "Slante-Laus".

Den niende præst efter reformationen i 1536 var Laurits Sørensen Worsøe. Da han tiltrådte sit embede i 1739 var præstegården i meget dårlig stand efter en brand og måtte genopbygges; men i 1743 brændte hele gården igen. Præstegården blev genopført, og over hovedbygningens indgangsdør længst mod vest opsattes en kraftig egebjælke, der er bevaret og nu findes på lokalarkivet i Hørning.

Laurits Sørensen Worsøe var en meget speciel præst. Han blev kendt vidt omkring for sine evner til at mane Fanden i jorden, og der findes adskillige fortællinger om hans sammenstød med Djævelen. Pastor Worsøe havde øgenavnet "Slante-Laus", og der er forskellige forklaringer på årsagen til dette. Et sagn siger, at Fanden forlangte penge for at forsvinde og derfor råbte: "Slanterne, Laus!" En anden historie beretter om en køretur hjem fra Hørning, som gik så gruelig galt. Præsten havde som regel altid monter på sig, så han kunne smide dem i hovedet på Fanden og vinde på den måde, men denne dag havde han ingen, og Fanden selv sprang op af grøften og væltede ham. Uheldigvis brækkede præsten hoften og måtte kravle hele vejen hjem til præstegården. Bruddet heledes dårligt, og præsten havde derefter en besværet eller haltende måde at gå på. "Slante-Laus" plantede et poppeltræ ved vejen, hvor han blev slået omkuld, og hvis denne poppel blev fældet, ville der brænde tre gårde i Blegind! - og sådan et varsel vil jo nok blive sandt, hvis man venter længe nok.



Slante-Laus' poppel – der for længst er gået ud. (B2287)

Amtmanden går igen...

En af de opgaver, som "Slante-Laus" påtog sig, var at stoppe den afdøde amtmand i Skanderborg, Jørgen Grabow, som kørte spøgelseskørsel med sit sorte firspand mellem Dyrehaven og Sølund. Først afslog præsten at hjælpe, men man lokkede med adskillige sølvdalere, og præsten sagde ja. En mørk efterårsaften tog præsten til det sted, hvor hestevognen plejede at vise sig, og her tegnede præsten et kors i vejsandet og gav sig til at vente. Da det uhyggelige køretøj kom i vild fart, stoppede hestene brat og kunne ikke passere korset. Præsten steg ombord og så nu, at det var Fanden, der sad på bukken med den afdøde amtmand inde i vognen. Præsten kastede en skilling i hovedet på kusk, og denne måtte nu adlyde præsten, som styrede hele ekvipagen ud ad vejen til Tåning, hvor vogn, kusk og passager blev manet ned i en bundløs mose: "Den dybe bæk". I tiden herefter kunne skanderborgenserne igen færdes i ro og fred på vejene.

Kongen og "Slante-Laus"

Kongen ønskede, at Laurits Worsøe fik et embede på Sjælland, så Kongen kunne have ham i nærheden til at skaffe ro på de spøgelsesplagede slotte, men blegindboerne ville så nødtigt af med deres præst og bønfuldt Kongen om at måtte beholde "Slante-Laus". Præstens evner med ånde-maneri betød, at han var en velhavende mand, og i 1767 købte han Blegind Kirke af Kong Chr. VII, og han ejede også store dele af Dørup og Bjertrup.

"Slante-Laus" går igen...

Ifølge sagnet har præstens overnaturlige evner forfulgt ham efter hans død i 1780. Han blev selv til et spøgelse og stod op af sin grav, hvorefter han gik gennem vinduet i

præstegårdens hestestald i midnatstimen og lagde sig til hvile i halmen på loftet. I et par af vinduerne gik ruden altid i stykker, uanset hvor ofte de blev fornyet.

Blegind præstegård

ændrede navn i 1909, da præsten flyttede til Høring, og gården blev almindelig landbrugsgård med navnet "Blegindgaard". Den har været ejet af forskellige gårdmænd gennem tiden og blev i 1959 købt af Arne Schøler. Den gamle faldefærdige hestestald var placeret meget tæt på kirkegårdsdiget og skulle i 1963 vige pladsen for en ny stald. Hestestalden blev væltet, og der blev gravet grund til nybyggeriet. Der hvor stalden skulle ligge, stødte man på en brønd sat af kampesten. Brønden var fyldt op med affald og brændt tømmer, som kunne dateres til branden i 1743. Da den nye stald skulle bygges, fik Arne Schøler murerne overtalt til at sætte to gamle vinduer fra hestestalden i nordgavlen på den nye stald. Bare for en sikkerheds skyld, som han sagde.



Den gamle hestestald fotograferet i 1959

Efter at præsten var flyttet til Høring, var der klausuleret på Blegindgaard, at der skulle være staldplads til præstens hest, når der skulle holdes gudstjeneste i Blegind, og i stuehuset skulle der være et værelse, hvor ornatet kunne hænge, og præsten kunne klæde om. Dette er omtalt i breve fra marts 1927 fra pastor Jørgen A. Biering (1907-1926) til pastor H.P. Bruun-Simonsen (1927-1967). I brevene er også nævnt, at et stykke kirkejord er "indgået" i driften af landbruget, og at ejeren til gengæld skal betale for altervinen i Blegind Kirke. Begge disse krav fik Arne Schøler ophævet.

Til fortællingen om Blegindgaard knytter sig også beretningen om en udgravning af en stenalderboplads på gårdens mark. Arne Schøler havde i løbet af en forholdsvis tør sommer observeret, at nogle steder i kornmarken havde stråene en anden farve. Disse "farver" dannede et mønster, og han tog derfor kontakt til arkæologerne på Forhistorisk Museum Moesgaard, som i 1963 foretog en udgravning på stedet.

Det viste sig at være en boplads fra yngre stenalder, hvor fundene bestod af forskellige potteskår, flinteredskaber og -våben. Nogle potteskår kunne samles til en hel lerpotte, og denne er nu, sammen med de største og mest sjældne stenøkser, pilespidser og redskaber, på Moesgård Museum. Arne Schøler havde både inden og efter udgravningen selv samlet adskillige flintesten på sine marker – sten som tydeligvis var forarbejdet til redskaber og våben. Nogle af disse fund findes nu på Museum Skanderborg, og nogle er i privat eje.



Et udvalg af de stenredskaber, der er fundet på marken -

Kilder

- *Afskrift af brev marts 1927 fra Pastor Biering til Pastor Bruun-Simonsen om altervin og omklædningsrum i bispeflojen (den vestlige tværfloj opført i sidste halvdel af 1800-tallet, som blev revet ned i starten af 1960'erne-).
- *Christian Nørgård: 79 Præster i Høring Kommune 1536-2002
- *Evald Tang Kristensen: Jyske folkeminder
- *Johannes Therkelsen: Kongen og Bondepigen og andre historiske Fortællinger (1929)
- *Østjydske Hjemstavn Årsskrifter

I de gode gamle dage ...

Af Erna Bachmann, Hårby

Man hører ofte folk sige, at "i de gode gamle dage, da var det meget bedre". Men bestemt ikke i alle tilfælde. Det var meget anderledes, men bedre? Går vi et par hundrede år tilbage i tiden, havde de velbjærgede det sikkert trygt og godt på deres hartkorn, men fattigfolk måtte hutle sig igennem, som de bedst kunne. I Amtmandens Breve, en samling på mange hundrede sider, kan man læse om mange skæbner, om fejder mellem naboer, om mord og drab, om tyverier, om pesten, der hærgede og lagde flere landsbyer næsten øde, om krig og væbning. Amtmanden måtte ofte mægle mellem kombattanterne. Jeg har plukket i et enkelt brev og den korrespondance, der følger med brevet, om en kvinde og hendes børn, der betler i Blegind.

Tiggeren i Blegind og hendes børn

"Fra Peder Bech, Blegind Præstegård. (Red.: Peder Olesen Bech 1780-1792). Afvigte Onsdag 13. Oktober 1784 kom en fattig Kvinde gaende til Byen sammen med 2 Børn, hvoraf den ene var 7-8 Aar og den anden 3-4 Aar. Da hun sagde, at hun hverken havde Hus eller Hjem, laante hun et Hus hos Gaardmand Jens Povlsen. Da de der blev syge, var hun der til om Søndagen, hvor hun af Gaardmand Anders Erichsen blev kørt til Høring.

Dagen efter kom Høring Mændene tilbage med hende, idet de lagde hende på Gaden. Efter Christen Pligt blev hun derefter indlagt hos Anders Erichsen, hvor hun blev til Onsdag den 20. og sammen med Børnene blev underholdt af Præsten og andre. Eftersom de derefter ikke længere kunne bære denne Byrde, ligesom de frygtede, at Børnene skulle blive lagt dette fattige Sogn til Byrde, hvis hun skulle dø fra dem, blev hun på Præstens Vogn kørt til Solbjerg, hvorfra hun var ankommet.

Beboerne der bragte hende videre til Fastrup [Fastrup], hvorfra man bragte hende til Ravnholt, herfra bragte man hende tilbage til Solbjerg, og derfra igen i gaar Eftermiddag tilbage her til Blegind, hvor hun blev indlagt hos Peder Laasbyes Enke.

Eftersom det ikke længere er Sognets Beboere mulig, at køre omkring med hende, eller underholde hende og Børnene, beder han Amtmanden finde en løsning på Sagen".

Og hvad var så amtmandens afgørelse, og hvad skete der med kvinden og hendes børn? Det fremgår af den fyldige rapport i Amtmandens Breve, at "Deres Fader skal efter hendes angivelse være død. Den ældste Dreng skal være født i Gylling, hvortil hun sammen med Børnene fra Blegind blev henbragt, men straks efter døde". Derefter følger en lang redegørelse for de to drenges anbringelse, og efter udlicitering (dvs. fattigvæsenet betaler for deres ophold på billigste måde) "Børnenes opdragelse, forsvarlig og vel med Klæde, føde og anden Christelig Optugtelse indtil de fylder deres 12te Aar, imod en aarlig betaling af 13 Rdr 2 Mk") står der i et efterfølgende

"Bilag: Dateret 8. December 1785 fra L Jordhøj, Elbæk Præstegaard, der attesterer, at de Tvende fattige Dreng Niels og Rasmus Madssønner er i live og nyder god Pleje og Opdragelse, den første i Elbæk hos Enken Anne Sørensdatter og den anden hos Jens Jensen i Sovind, mod den af Herredskassen tilståede Betaling".

Kilde: 138 amtmandens breve bog nr. 6



Vi har af naturlige årsager ikke noget billede af tiggeren, men amtmanden, der behandlede sagen, var Friederich Ludvig von Woyda. Han og hans hustru, Frederica Anne Sophie, født von Adeler, købte Sophiendal af kongen i 1767. Godset var i slægtens eje, indtil Frederica Sophie døde i 1805.

Foto: Bent Knie-Andersen har affotograferet et maleri, der findes på Gavmø Slot.

Hvad er det?

Løsning på den lille gættekonkurrence på side 15 er pipejern.

Pibekrave er en cirkelrund krave af fint hvidt lærred, tæt foldet og meget stærkt stivet. Det stivede lærred blev foldet med et hedt pipejern. Pibekraver brugtes af adelen og de kongelige af både mænd og kvinder. Pibekraven har siden 1620'erne været foreskrevet som del af danske præsters dragt til gudstjeneste. Kraverne pibes i dag af private, der har lært at bruge elektrisk pipejern og stivelse.



Tegning: Beth Beyerholm

Afholdsbevægelsen i Danmark

Af Erna Bachmann, Hårby

Nedenstående opfordring fra 1885 er fra den nystiftede Danmarks Afholdsforening og er stilet til *Det ærede Sogneraad*.

Det er i de senere Aar ved paalidelige Oplysninger blevet uimodlægt godtgjort, ligesom det ogsaa mere og mere bliver almindelig erkjendt af den offentlige Mening, at Drikfældigheden her til Lands er et stort Samfundsonde, der i vid Udstrækning medfører ulykkelige Familieforhold, Sygdom, Føringelse af Arbejdskraft, Forbrydelser, Dødsfald og nægten anden Elendighed, og at den navnlig som en af de væsentligste direkte og indirekte Aarsager til den Fattigdom, der findes iblandt os, tillige bringer de kommunale Byrder og Afgifter til at stige Aar for Aar.

Man tør derfor ogsaa gaa ud fra, at ethvert lovligt og ærligt Arbejde for at bekæmpe dette Onde vil blive hjulpet med Glæde og støttet af alle dem, som ville Samfundets Vel.

Uagtet det ganske vist er en Selvfølge, at der ad mange forskjellige Veje kan arbejdes imod Drikfældigheden, turde det dog allerede nu fra steds flere Sider være indseendet, at blandt disse har — sandt Omvendelse til Kristus frægnet — Afholdsbevægelsen vist sig som den sikreste og virksomste, og at den, skjøndt den først for faa Aar siden rejstes her i Landet, dog allerede har viret betydeligt, baade ved at befri Drankerne fra deres Last, hvorpaa der næsten i ethvert Sogn, til hvilket den er trængt frem, haves flere eller færre Exempler, og ved at sætte en Dæmning for Drikkeskikkene, hvorved Sandheden for Ædelighed er bleven mere vakt hos Befolkningen.

Hvis denne helbringende Virksomhed fra Afholdsforeningernes Side med tilbørlig Styrke skal kunne fortsættes, er det imidlertid nødvendigt, at de kraftigt støttes, særlig af de kommunale Autoriteter, som ogsaa flere Steder — hvilket med Tak skal paaskjønnes — paa forskjellig Maade have stillet sig velvillig overfor den.

Men navnlig er det en nødvendig Forudsætning for, at Arbejdet kan føres videre, at Afholdssagen fremhjælpes ved Pengebidrag fra udenforstaaendes Side, af hvilken Grund undertegnede Hovedbestyrelse for Danmarks Afholdsforening, til hvem den øverste Ledelse af denne Sag her til Lands er overdraget, tillader sig at henvende sig til det ærede Raad om velvilligt at støtte Sagen med et Pengebidrag for det kommende Aar, idet man tør udtale den Forvisning, at jo bedre Afholdsforeningernes Arbejde for Ædeligheden lykkes, desmere vil Samfundets Vel i det Hele blive fremmet.

Sluttelig skal man endnu tilføje, at Hovedbestyrelsen i det sidste Regnskabsaar fra kommunale Autoriteter har modtaget 1207 Kroner 68 Øre.

Eventuelle Bidrag bedes sendte til medundertegnede C. Johannsen.

1 December 1885.

Ærbødigst

Bestyrelsen for Danmarks Afholdsforening.

O. E. Bech,

Lærre, Hjørt pr. Vindrup.

P. S. Hanghøj,

Lærre, Vras pr. Vras Station.

H. J. Hansen,

Proprietar, Maerkestrand pr. Kjellerup.

L. Hastrup,

Proprietar, Aalborg.

J. M. Jensen,

Saad, Herana.

C. Johannsen,

Gaard ejer, Vaerst pr. Aalborg.

Laurids Jørgensen,

Redaktør, Kjøbenhavn.

Th. Sørensen,

Print, Skanderborg.

Tranberg,

Print, Faep pr. Ribe.

Da en pot brændevin kostede 32 øre og en flaske øl 10 øre

I slutningen af 1800-tallet var brændevin hver mands ret. Den fulde mand var en del af dagens Danmark i 1800-tallet og første del af 1900-tallet. Dog, det var langt fra sådan, at alle tullede rundt i en rus som Jeppe på Bjerget, men snapsflasken havde sin faste plads i det hængeskab, der hang på væggen ved siden af husbondens plads for enden af langbordet.

Men omkring århundredskiftet med vækkelse og bevidsthed omkring sociale forhold var forbruget for nedadgående, men dog stadig af uhyre stort omfang. Både øl og brændevin var hjemmefabrikeret. Vandet var mange steder forurenet og udrikkeligt, så alle drak øl, også børn. Lavede man det ikke selv, var der forsyninger hos hokeren, senere hos købmanden og brugsen.

I Hårby Brugsforenings gamle protokol fortælles om, da Hårby var tørlagt, og folk måtte gå over markerne for at få dunken fyldt op i Venge Brugs, der havde spiritusbevilling. Den havde Hårby brugsforening nemlig fået inddraget. Årsagen var "misligholdelse", man havde nemlig også solgt "lettere vine", og man havde kun bevilling til øl.

I det hele taget har brugserne i Nørre Vissing, Mesing og Hårby haft deres hyr med politiet, der var bevillingsudsteder. Især Hårby har fået frataget den flere gange og efter meget besvær erhvervet den igen ... gang på gang på gang... Fra 1904-1935. Her har afholdsfolkene selvfølgelig også haft en finger med i spillet.

Afholdsbevægelsen i Venge sogn fik en oplomstringstid, da pastor Anders Chr. C. Overgaard blev præst i Veng og Dover i 1892. Han var ivrig indremissionsk og kom til en egn, der var helt uden kirkelig aktivitet, men efterhånden begyndte folk igen at finde vej til de to kirker (Veng og Dover). Det skyldtes også hans virke med søndagsskole og KFUM og KFUK. Hurtigt begyndte han at arbejde på opførelsen af missionshuse i Ry (Libanon), Svejstrup (Karmel) og Venge (Saron). Navnene var inspireret af salmen "Blomstre som en rosengård".

I alt har der i Danmark eksisteret 1073 missionshuse, heraf havde de 945 tilknytning til IM, Indre Mission. Mange af husene er gennem tiden blevet nedlagt, men der findes stadig omkring 400 missionshuse med tilknytning til IM. Også Venge missionshus måtte lade livet og blev nedbrudt i 1952. Det lå på trekanten foran kroen, hvor der nu er et lille anlæg. Vi har efterlyst billeder af missionshuset, men uden respons.

I Arkivernes årsskrift for 1993 har Peter Friis Kristiansen en artikel om afholdsbevægelsen, men nævner her, at vi kun har dokumentation i form af en protokol fra Nørre Vissings afholdsforening, "men at der sikkert har været afholdsforeninger i de



andre landsbyer også". Det har vi sat os for at undersøge, og der er også dukket småting op, som tilkendegiver, at det har der været.

Kilderne er få og dokumentationen kan ikke bekræftes i form af protokoller, men der har foruden Nørre Vissing været afholdsforeninger i Hårby og Mesing og i Hørning, hvor der også var afholdshotel.

Om Nørre Vissings Afholdsforening kan man læse i årsskriftet for 1993, som stadig kan købes (10 kr.) på arkiverne i Hørning og Veng. Uddrag fra årsskriftet og genlæsning fra protokollen gengives her:

I foreningens protokol fremgår det, at foreningen stiftedes 8. marts 1904, og sidste referat er fra 1909, hvoraf det fremgår, at man skulle drøfte, om der skulle blive ved med at være en afholdsforening. Her stopper protokollen, så vi må formode, at foreningen er blevet opløst.

Folkene i Nørre Vissing har været sociale og haft lyst til fest.

"Et par gange om året afholdes bal, hvor hvert af vore medlemmer i foreningen må medtage en baldame eller en balherre". "Ved det årlige bal med juletræ skulle desuden hver af foreningens gifte fædre medtage deres børn (pris pr. Par for Voxne 1 Kr.)." "Fælles Udflugt til Ravnsøe, saavidt Vejret bliver gunstigt" (hvilket bekræftes ved næste mødereferat, hvor det også oplyses, at der deltog 23 i udflugten).

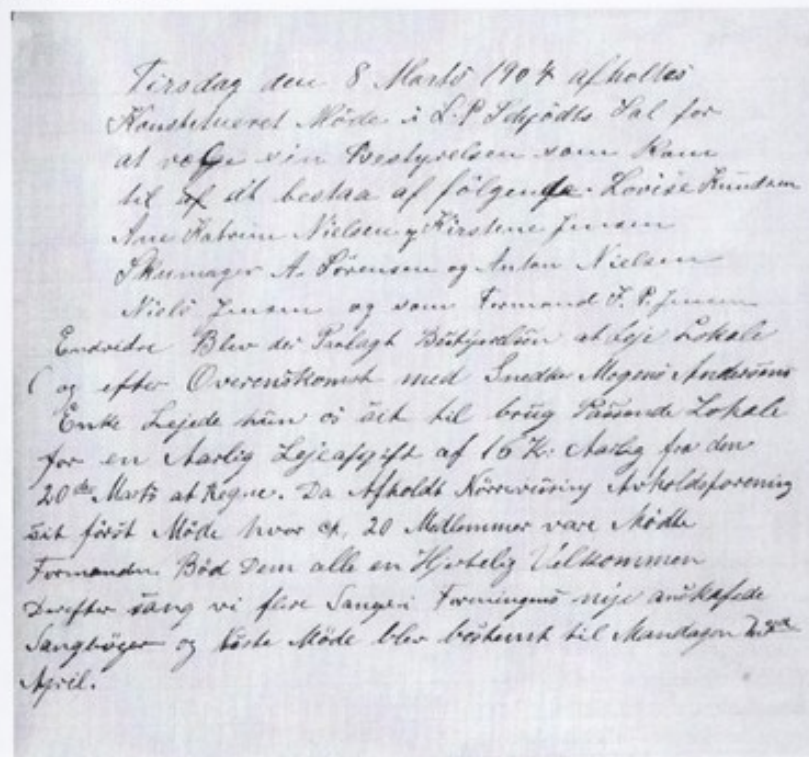
Der har i årenes løb været flere udflugter bl.a. til Glentholm Skov ved Ry Station til en fest med en taler fra København. Hertil mødte tre vognlæs med 8-9 personer på hver vogn. Et imponerende skue med flot pyntede vogne og heste.

Der var udensojns talere til mange af møderne, ca. et møde pr. måned. Man arrangerede også fælles møder med Javngyde og med Låsby. I det hele taget virker proto-



Det første afholdsagitationsbillede i Danmark. Med sine manende indskrifter blev det offentliggjort i pressen med overskrifter som "Glasset, der rummer gift på bunden". Billedet kunne også købes stykvis for 10 øre (6 for 50 øre) og det oplystes, at det "egnede sig glimrende til indramning".

kollen som om, der har været gang i mange aktiviteter, og der har været pænt fremmøde til dem.



Men ikke alt var sjov og morskab, alvoren i protokollen fylder rigtig meget.

Allerede i maj 1904 møder vi den første sag med folk, der falder for fristelsen til at drikke Alkohol. "Et par Medlemmer har en Aftenstund, mulig af Uforsigtighed, nydt Bayersk Øl. Hvilket Formanden meget beklagede og anmodede om ikke at nyde Øl af nogen Sort, naar Flasken ikke bar Etiket, saa kunde saadanne ikke ske ved Uforsigtighed. Der blev nedsat et Udvalg til at tale med de Uforsigtige".

Også på mødet i juni minder formanden "Medlemmerne om ikke at nyde Øl uden at bemærke Etiketten på Flasken".

Denne henstilling ser ud til at virke, for næste gang problemet med øldrikning omtales er i februar 1906, hvor man enstemmigt beslutter, at "de Medlemmer, der bliver slettet paa Grund af Drik ikke kan blive optaget igen ved Henvendelse til Formanden eller nogen af Bestyrelsen, men kun ved skriftlig Afstemning af de andre Medlemmer ved et Møde". På de næste fire møder skiftevis forkastes og vedtages beslutningen fra februar, men det ender med, at medlemmer, der nyder spiritus slettes af medlemslisten.

I februar 1906 opretter man også en "spareforening, hvor medlemmerne kan indsætte penge efter behag, dog ikke under 10 øre, som så udbetales til jul. Hvis man udtræder af afholdsforeningen på grund af drik eller anden ulovlig grund, tilfalder de penge, som den ekskluderede har indbetalt til spareforeningen, afholdsforeningens kasse".

En normal mødedag forløb på følgende måde: Man starter med sang fra foreningens sangbøger. Derefter har formanden ordet for oplæsning af protokol fra sidste møde, aktuelle bemærkninger - evt. referater fra møder, han som formand har deltaget i andre steder. Så følger formandens oplæsning af bladet "Folkevennen" og diskussion om aktuelle emner. Mødet sluttet med sang."

Foreningens medlemstal har ligget omkring 40 - tilsyneladende mest unge mennesker. Ved opgørelsen af medlemstallet i juni 1904 kan vi se, at der var 4 gifte mænd, 2 hustruer, 15 unge piger og 19 unge karle.

Nogle få bliver ekskluderet og må forlade foreningen, tjenestefolk flytter til skiftedag i maj og november, men der kommer stadig nye til, så medlemstallet ligger stabilt omkring 40.

Mesing Afholdsforening: I museumsejer Ansgar Andersens efterladte optegnelser, er der et udklip fra avisen (hvilken avis angives ikke, men sikkert Skanderborg Amtstidende, som han var referent til). Det fortæller, at der 12. dec. 1880 i Skanderborg stiftedes "Den danske Totalafholdsforening", og at der i 1886 blev stiftet en forening i Mesing under navnet "Mesing og Omegns Afholdsforening" med 14 medlemmer.

Ansgar Andersen har refereret generalforsamlingerne i foreningen indtil 1939, hvor Jens Rasmussen var formand. Herefter hører vi ikke mere til den, men fra referaterne fra generalforsamlingerne kender vi bestyrelserne i de enkelte år.

En Afholds-Veteran.

17-11-1931.
I Afholdsfolkens Ugeblad „Folkevennen“ for den 13. ds. findes et velignende Billede af Gdr. Baltsar Hansen i Mjesing, og som gammel Veteran indenfor Afholdsforeningen fortæller Baltsar Hansen dér om de første Dage indenfor Foreningens Virke, bl. a. om, da der den 12. Decbr. 1880 blev stiftet en Forening i Skanderborg under Navnet „Den danske Totalafholdsforening“ og om det første Møde, der blev afholdt i Mjesing den 3. Februar 1881, hvor der var 14, som den Aften underskrev Afholdsløftet og blev Medlemmer af Skanderborg Totalafholdsforening, indtil der fem Aar senere (1886) blev stiftet en Forening under Navnet Mjesing og Omegns Afholdsforening.



Mesing Afholdsforening opfører dilettant i forsamlingshuset. De medvirkende var bl.a. Jorgine Jensen, Andreas Andreassen, Jens Nielsen Jensen, Martinus Hansen, Rasmus og Amine Iversen. Vi må gå ud fra, at de har været medlemmer af foreningen. Hvad dilettantstykket hed, forlyder det ikke noget, men årstallet er 1910.

Hårby afholdsforening: I lærer Adolf Nielsens referat fra en tale i anledning af Hårby Brugsforenings 35 års jubilæum i 1933, omtaler han en af foreningens første formænd, skrædder Rasmus Jensen (kaldet "Sok-skrædderen"), som boede i et hus, der lå på det sted, hvor Siimtoften i dag munder ud i Hårby Bygade - mellem Hårby Bygade 27 og 29. Huset er sandsynligvis revet ned i 1930'erne. Andet ved vi ikke om denne forening.

Venge Konditori, Klosterkroen i Veng

Sognerådet i Venge kommune fastholdt, at da man kunne holde fester med indtagelse af alkoholiske drikke på Nørre Vissing Kro, var der ikke basis for at give Venge Konditori spiritusbevilling. Et sted i kommunen måtte være nok, fastholdt man. Var det mon folk fra afholdsbevægelsen i sognerådet, der havde den afgørende stemme?

Men afgørelsen til ugunst for Venge Konditori affandt kroparret Asta og Alfred Jensen sig ikke med, så de satte en underskriftsindsamling i gang blandt sognets beboere for at få opbakning til at kunne servere vin og anden spiritus til de selskaber, der efterhånden var blevet deres hovednæringsvej. Asta Jensen fortæller, at hun og Alfred gik fra dør til dør, indtil de havde underskrifter nok til at kunne gennemtvinge, at sognerådet blev nødt til at omgøre beslutningen. Sognerådets bange anelser om, at en tilladelse ville give flere drikfældige i byen, holdt ikke, og i øvrigt kunne alle jo alligevel købe spiritus i brugsen, tilmed til andre priser. Så konditoriet - der skiftede

navn til Klosterkroen – fik sin bevilling i 1967, og den har fulgt de senere ejere, så der også i dag kan nydes et glas vin til festerne på kroen, der nu er omdøbt til Restaurant Veng Kloster.



Vi har ikke et foto af missionshuset i Veng, men "Venge Missionshus" "Saron" har efter sigende set ud som dette billede af missionshuset i Ørum Djurs. Mange af husene, der blev bygget lige omkring århundredskiftet, er bygget efter samme tegning. Hos IM i Vejle har man ikke kunnet hjælpe med et foto. Alfred Jensen, Venge Klosterkro, nedbrød "Saron" i 1952, og materialerne anvendtes

på kroen. Hvor huset stod, er der nu et fint lille anlæg, hvor byens juletræ tændes første søndag i advent hvert år.

Foto udlånt af Nørre Djurs Egnarkiv B2490.

Skanderborg afholdsforeninger og missionshuse

I 1907 var der i Skanderborg ikke færre end tre afholdsforeninger og fem afholdsloger. I en lille bog "Skanderborg i gamle postkort" fortæller Leif Juul Pedersen om nogle af dem.

I afholdshjemmet på Skolegade var der på loftet indrettet soveværelse til otte rejsende svende. Missionshuset på Vesterskovvej, Nain, blev opført i 1900 af Indre Mission og indviet af bevægelsens karismatiske fører Wilhelm Beck. Huset har gennem årene været ramme om mange kirkelige aktiviteter, bl.a. søndagsskole. Det nævnes også, at der var afholdshotel på Adelgade 121 og afholdsrestaurant på Ejer Baunehøj, ligesom Leif omtaler Mikkel Hindhede, overlæge på Skanderborg Sygehus, hvor karikaturtegnerne gør sig muntre over hans kamp mod alkohol.

Horning Afholdsforening og -hotel.

Foto og tekst Kjeld Nielsen, Horning

En af de mest ihærdige fortalere for afholdenhed i Horning var Sine Kristensen, gift med førstelærer J. P. Kristensen. Hun omtales i en nekrolog i Folkevennen, at "hun var ikke af Tilskuerne indenfor Bevægelsen, men virkede med sej Udholdenhed for Sagen, hvor hun kom frem, og var ikke bange for haarde Tag. Det gjaldt ikke mindst ved Afstemningen over Horning Gæstgiveri. Spiritusvennerne mødte Afholdsfolkene Bestræbelser med rasende Forbitrelse, og saavel Lærer Kristensen, der var Afholdsforeningens Formand, som Fru Kristensen var Genstand for uforskammede Forfølgelser, men Fru Kristensen var lige saa lidt som sin Mand af dem, der veg, hvor Livet krævede Tag; men hun var personlig med til at bære Lister rundt – Afstemningen var skriftlig – og det var jo at gaa i Lovens Hule. Gæstgiveriet faldt ikke denne Gang – skønt der var Flertal imod det – men det Arbejde, der dengang blev lagt, har sat dybe Spor og virket stærkt fremmende for Ædrueligheden."

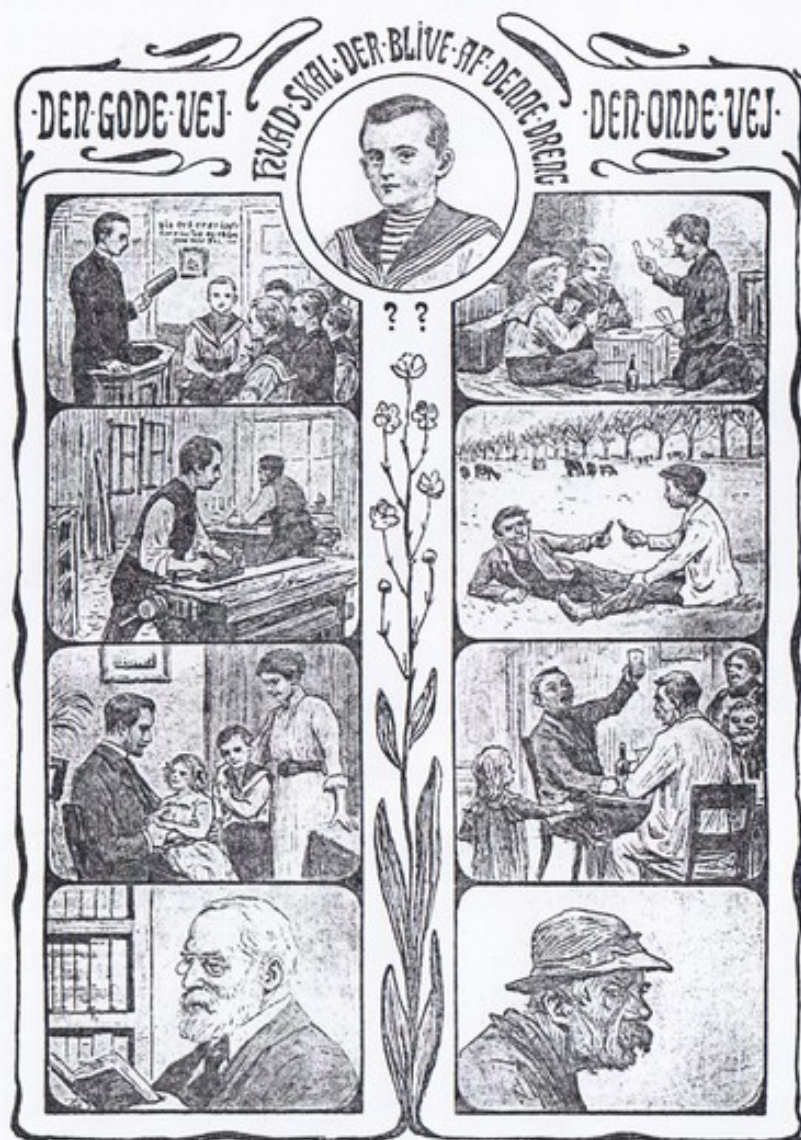
Gæstgiveriet beholdt altså sin bevilling. Afholdsfolkene bojkottede sandsynligvis gæstgiveriet, for de oprettede i 1894 Horning Afholdshotel, der virkede indtil 1917.



1972. Horning Afholdshotel. Der var bageri på krydset af Stationsvej /Blegindvej /Fregerlevvej.



2017. I dag er der privat beboelse i huset.



Tag ikke det første Glas!

Hørning og Veng for 50 år siden - 1967

Af Kjeld Nielsen, Hørning.

Vi har kigget i arkivets avisudklip-samling fra 1967, og her er et udpluk af, hvad der rørte sig dengang.

Et initiativudvalg arbejder ihærdigt for at få oprettet en **børnehave** i Hørning, og kommunen har en ejendom på Nørre Allé 1, hvor der tidligere har været gartneri. Børnehaven åbnede 15. september 1967 med 20 børn. Lederen hed Karen Andersen.

Der er rejsegilde over 4000 m² udvidelse på **Karina**, og man har nu omkring 12.000 m² under tag.

Kommunen har vedtaget at udgive en **velkomst-brochure**, som bl.a. kan udleveres til nye indbyggere. Den skal opdateres hvert andet år.

Kommunens tidligere administrationsbygning "**Alfahus**" på hjørnet af Skanderborgvej og Stationsvej skal nedrives, og "Banken for Skanderborg og Omegn" vil bygge en ny filial på arealet.

20. marts 1967 var der stiftende generalforsamling i grundejerforeningen "Skovly", som dækker Skovvænget, Åbakken og Bækkestien, og området blev bebygget de følgende år. Foreningen kom senere til at dække det meste af Stationsbyen.

Arbejdernes Andelsboligforening vil opføre 13 blokke med 300 lejligheder på området ved Hørning Mølle, og projektet kommer til at hedde **Mølleparken**. De første blokke bygges i 1972.

Kommunen køber gartneriet "Højbo" med henblik på at bygge en ny skole på arealet. **Højboskolen** blev taget i brug i 1975.

Pastor Bruun-Simonsen fratræder efter 40 års virke i Blegind og Hørning. 200 beboere var med til afskedsfesten på Hørning Kro.

Brugsen på Vestervej kan fejre 50 års jubilæum i år. Den 9. marts 1967 kunne man åbne en ny butik på Nørre Allé. Det var også starten på **Butikscentret**.

Biografen i Hørning spiller sin sidste forestilling i august 1967. Den har fungeret med E. Hytting som direktør siden 1947.

Mange personer og interessegrupper går nu aktivt ind for at få bygget en **idrætshal** i Hørning, og sognerådet er også med på ideen. Det er dog først i 1973, at hallen kan tages i brug.

Pensioneret overlærer, frøken Ellen Riisberg, fejrer 40 års jubilæum som **organist** i **Hørning Kirke**.

Hørning og Veng for 100 år siden - 1917

Af Flemming Schreiber Pedersen, Hårby

Her er en håndfuld små lokale historier fra aviserne i krigsåret 1917

Brugsforening i Hørning

I begyndelsen af februar måned var en gruppe interesserede forsamlet til møde på Afholdshjemmet i Hørning for at høre konsulent Voigt fra Viby fortælle om Brugsforeningsbevægelsens historie. De forsamlede ønskede at stifte en brugsforening og åbne en forretning i Hørning. I løbet af en lille måneds tid havde man afholdt stiftende generalforsamling; der var valgt en bestyrelse, man havde købt en ejendom, og man havde ansat en bestyrer – Alfred Klæstrup fra Ørum på Djursland, som allerede den 1. april kunne åbne den nye butik; Hørning havde fået sin Brugs.

Brugsen i Veng

På årets generalforsamling diskuterede man en påtænkt ansøgning om spiritusbevilling. Man valgte at stille ansøgningen i bero - sikkert hårdt presset af afholdsbevægelsen, der stod stærkt i alle sognekommunerne.

Tørveproduktion i Mesing

Gårdejer Jens Jørgen Jensen i Mesing var en heldig mand, for i hans mose i Mesing Enge var der gode tørv; han solgte brugsretten til en mand fra København for en pris af 2,25 kr.. "for Dyndet til 1.000 Stkr. Tørv". Nu gik en større produktion i gang, og der var brug for tørv; selv jernbanens lokomotiver kørte på tørv.

Veteraner

I januar døde Søren Kristoffer Sørensen, Nørre Vissing Vidkær, 82 år; han deltog som trækonstabel i krigen i 1864, og måske var den oplevelse årsagen til, at han ved alle valg var en sikker radikal stemme. I april mistede Blegind Sogn sin ældste borger, den godt 90-årige Andreas Pedersen Hvejsel; han var veteran fra den første slesvigske krig i 1848-50; om hans sindelag er avisen tavs.



Sophiendal

Den 10. marts gav Baron Holger Rosenkrantz sin udkårne, frøken Ida Falbe Hansen, datter af klædefabrikant Falbe Hansen, Randers, sit ja. Efter bryllup og efterfølgende frokost hos klædefabrikanten kørte brudeparret til Sophiendal, hvor der festedes videre.

Dyrtid

De nyvalgte politikere ved forårets lokalvalg måtte tage stilling til en prekær sag, som også vore dages politikere ville kunne nikke genkendende til: skulle man følge opfordringen i § 2 i dyrtidsloven, hvoraf det fremgik, at kommunen kunne yde de dårligst stillede borgere et såkaldt dyrtidstillæg på 3 kroner pr. person pr. måned fra oktober til april. Man valgte at sige ja; i julemåneden fik hver voksen i Adslev-Mesing Kommune oven i købet 5 kroner, mens børn fik 3 kroner.

Praktiske oplysninger

Hørning og Veng Lokalarkiver finder du på www.museumskanderborg.dk
Og på Facebook : Veng Lokalarkiv og  8362 Hørning Lokalarkiv.

Hørning Lokalarkiv, Højboskolen, Toftevej 53a, 8362 Hørning

E-Mail: hoerning@museumskanderborg.dk 8794 2877

Åbningstid: Hver torsdag kl. 9-12 samt efter aftale.

I juli måned er arkivet lukket.

Arkivar: Kjeld Nielsen, Parketten 31, 2.mf, 8362 Hørning 8692 2284

Veng Lokalarkiv, Veng Skole, Søballevej 2, 8660 Skanderborg

E-Mail: veng@museumskanderborg.dk 8794 2247

Åbningstid: hver onsdag kl. 9-12 samt efter aftale

I skolernes ferier er arkivet lukket

Arkivar: Erna Bachmann, Ryvejen 43, Hårby, 8660 Skb. 8652 2806

Støtteforeningen

Formand:

Kjeld Nielsen, Parketten 31, 2.mf., 8362 Hørning 8692 2284

E-Mail: ikn@parketten.dk

Kasserer

Karl Otto Frost, Parketten 23, 1.th., 8362 Hørning 8692 1434

E-Mail: kokfrost@gmail.com

Øvrige medlemmer

Erna Bachmann, Ryvejen 43, Hårby, 8660 Skanderborg 8652 2806

E-mail: 8660ryvejen43@gmail.com

Bodil Sørensen, Egevangen 9, 8362 Hørning 8692 3041

Stig Johnsson, Parketten 31.1.dør 4, 8362 Hørning 5042 4109

Flemming Schreiber Pedersen, Hårby Bygade 15, 8660 Skb. 8652 5810

E-Mail: schreiber.moos@gmail.com

Ester Huusmann, Stabelvej 4, Hårby, 8660 Skanderborg 8695 0281

Suppleanter

Svend Kannegaard Olsen, Højgårdsvej 15, 8362 Hørning 3048 3542

Egil Jørgensen, Hårby Bygade 9D, 8660 Skanderborg 8651 2427

Anna Marie Basse Rasmussen, Damgårdsvej 72, Gram, 8660 Sk. 8657 1414

Vil du være medlem af Støtteforeningen eller har du materiale, som du er i tvivl om kan have interesse for arkiverne, så kontakt en af ovenstående. **Som medlem af Støtteforeningen har du gratis adgang til alle museer og arkiver under Museum Skanderborg.**

Kontingent kr. 125 kan indbetales på konto 1551 - 0006 750 281.